

Партисипація як фундамент демократичного суспільства

Доповідач: Свеженцева Юлія Олександрівна,
канд. соціол. наук, доцентка

19 грудня 2023 р.

Освітня кампанія для організацій громадянського суспільства з партисипації

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Основи участі громадянського суспільства (партисипації) у вирішенні питань місцевого значення»

Тема 1. Партисипація як фундамент демократичного суспільства

Тема 2. Громадська партисипація, партнерство та довіра як рушії всебічного розвитку

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Основи формування інституційної спроможності організацій громадянського суспільства для успішної партисипації на місцевому рівні»

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Форми та інструменти адвокації спільних інтересів перед органами влади»

Спеціальна короткострокова програма підвищення кваліфікації
«Соціальні технології успішної реалізації громадських ініціатив»

Перелік питань для вивчення теми

- Визначення та історія партисипації.
- Значення культури партисипації в суспільстві.
- Принципи участі громади.
- Типи, рівні, форми, інструменти партисипації.
- Приклади партисипативного врядування та залучення громадян до прийняття рішень: міжнародний та вітчизняний досвід.
- Необхідність модернізації партисипативних інструментів для посилення демократичних процесів на місцевому рівні.
- Загальні перешкоди для ефективного партисипативного врядування та їхнє подолання.
- Мотиватори та демотиватори партисипації.
- Результати дослідження партисипації у пілотних громадах.

Визначення партисипації

Партисипація (від англ. participate – «брати участь»)

- участь
- громадська чи громадянська участь
- залучення громади
- учасницьке прийняття рішень
- учасницьке управління

Участь громадськості означає участь у заходах, спрямованих на поліпшення якості життя в одній чи кількох громадах шляхом вирішення питань, що становлять суспільний інтерес.

Є два види участі: громадська (Civic Engagement) та публічна (Public Participation).

Громадська участь (громадянська, горизонтальна) – самоорганізація членів певної громади для спільного прийняття рішень та вирішення конкретних проблем.

Публічна партисипація (вертикальна) – участь мешканців у формуванні та реалізації державної або місцевої політики; взаємодія громадян з місцевими, регіональними та центральними органами влади.

Значення культури партисипації у суспільстві

- 60-70-ті роки минулого століття – процес перетворення людей з пасивних споживачів в активних учасників: розвиток культури участі чи співучасті людей у багатьох сферах.
- Партисипативна культура – культура, у якій приватні люди (громадськість) діють не лише як споживачі, а виступають також як спонсори, виробники чи творці.
- Ознака культури участі – самостійність та активна позиція людей відносно життя.

до

після

Типи горизонтальної громадської участі

Активізм/адвокація:

- передбачає здійснення соціальних змін, демонстрацію підтримки, привернення уваги до певної проблеми чи її розв'язання.

Громадянська освіта:

- набуття знань про громаду, уряд та соціальні питання.

Волонтерство:

- участь у діяльності, яка приносить користь іншим або своїй громаді.

Навчання послугам:

вирішення реальних потреб громади через навчання учасників наданню певних послуг, що необхідні громаді; учасники застосовують те, що вони навчилися, і просувають це навчання шляхом активної участі.

Благодійність/збір коштів:

- збір ресурсів (наприклад, грошей, їжі, одягу тощо)

Соціальні інновації:

- поєднання інновацій, винахідливості та можливості вирішення критичних соціальних та екологічних проблем шляхом розробки бізнес-моделей, продуктів або послуг.

Участь громадськості в процесі прийняття владних рішень (Public Participation)

Реалізується у відносинах **Громада – Влада**

Хто є сторонами такої участі?

- влада
- організації громадянського суспільства
- громадські активісти
- окремі громадяни
- широка громадськість

Завдяки публічній партисипації влада має можливість вживати заходи, які відповідають реальним потребам громадян та є гарантією прозорості прийняття рішень, що своєю чергою сприяє збільшенню рівня довіри.

Форми демократії та участь громадськості у формуванні/прийнятті управлінських рішень

Безпосередня демократія, пряма демократія, пряме народовладдя:

- основні рішення щодо управління справами суспільства й держави схвалюються безпосередньо всіма громадянами на референдумах, загальних зборах тощо.

Представницька демократія:

- право на управління громада реалізує через обраних представників;
- громадяни не беруть безпосередньої участі, а делегують право ухвалення важливих управлінських рішень конкретним особам, які не завжди враховують суспільні інтереси.

Форми демократії та участь громадськості у формуванні/прийнятті управлінських рішень

Деліберативна (дорадча) демократія:

- походить від латинського «deliberatio» – «старанне зважування», «обговорення», «обдумування», «обмірковування»;
- прийняття рішень, формулювання порядку і розгляд владою спірних питань ґрунтується на громадській думці, що вироблена у процесі обговорень.

Партисипаторна (учасницька) демократія:

- передбачає активну участь громадян в ухваленні та реалізації рішень – політичних, соціальних, економічних тощо.
- дозволяє суспільству більш свідомо діяти не лише через вибори, але й через безпосередній вплив упродовж усього процесу прийняття рішень.

Деліберативна та партисипаторна демократія: відмінності

Деліберативна демократія є формою правління, за якої вільні і рівні громадяни обґрунтовують рішення, надаючи один одному аргументи для досягнення зважених висновків, що мають бути покладені у рішення органів влади.

Деліберація забезпечує постійний громадський дискурс – широку, активну, але нецентралізовану комунікацію громадян.

Деліберативна демократія на відміну від **партисипаторної** не передбачає прямого впливу на прийняття рішень, але забезпечує широке і постійне залучення громадян та їхніх асоціацій до обговорення проблем суспільно-політичного життя (за ініціативою як самих громадян, так і державних інституцій).

Практика та інструменти участі громадськості є серцевиною:

- прямої демократії
- деліберативної (дорадчої) демократії
- учасницької (партисипаторної) демократії

Громадська участь існує паралельно із представницькою демократією, діє як під час виборів, так і між ними.

Історія виникнення ідей участі громадськості

Середина ХХ ст.: як забезпечити народовладдя у сучасному складному суспільстві?

Пошук причин неефективності представницької демократії в Європі.

Боротьба громадян за право здійснювати народовладдя:

- протести 1960-х рр. в Європі та США;
- хвилі демократизації колишніх авторитарних та тоталітарних країн.

Ідея **партисипаторної демократії** визріла наприкінці 1960-х рр. у контексті вимог масових протестних рухів щодо розширення участі громадян в управлінні різними сферами суспільного життя.

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ
РЕАЛЬНЕ,
А НЕ БУТАФОРНЕ
ЗАЛУЧЕННЯ
ГРОМАДИ?

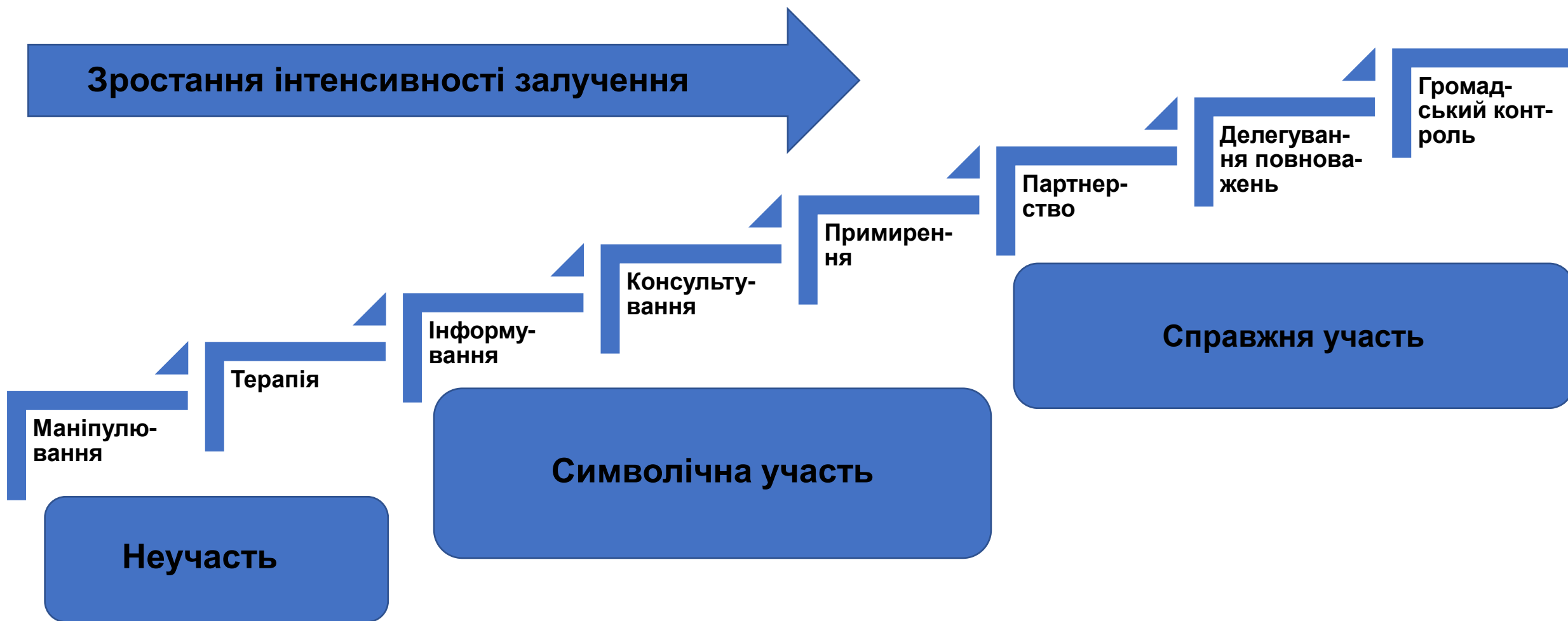
**УЧАСТЬ
БЕЗ
УЧАСТІ**

Жодне суспільство не може стверджувати, що його засновано на принципах демократії, справедливості та рівності, якщо різні групи людей (громадськості) не можуть брати повноцінну, активну, відчутну участь у процесі формування політики та прийняття управлінських рішень з питань, що мають вплив на їхнє життя та життя їхніх спільнот.

• «Нічого про нас без нас»

«Все, що без нас – не для нас»

«Сходи» участі громадськості (за Шеррі Арнштайн, 1969 р.)

Рівні партисипації (за визначенням Ради Європи, 2009 р.)

«Кодекс рекомендованих норм участі громадськості у процесі прийняття рішень» виділяє 4 рівні партисипації:

- **Інформація:** отримання інформації від органів влади.
- **Консультація:** органи влади просять громадян та/або неурядові організації висловити їхню думку стосовно конкретного питання чи процесу.
- **Діалог:** спілкування для регулярного обміну думками або для вироблення спільного рішення (рекомендації, стратегії або законопроекту).
- **Партнерство:** передбачає спільну відповідальність на кожному етапі прийняття управлінських рішень.

Загальні тенденції розвитку партисипативного врядування

- У 1960-х рр. вимога «наблизити» представницьку демократію до громадян належала переважно суспільним рухам.
- Наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. ініціативу перебрали політики, уряди та органи місцевого самоврядування.

Досвід Польщі

- Лише з 1989 по 1996 рік, тобто за 7 років, було створено і зареєстровано понад 29,5 тисячі громадських організацій і близько 6 тисяч фондів.
- Для порівняння: в Україні за дев'ять років (з 2013 р. по 1.01.2022 р.) було створено 19 тис. громадських організацій.
- Значну частину функцій центрального уряду Польщі передано не лише органам місцевого самоврядування, але й неурядовим громадським організаціям.
- Постановою про публічну користь та волонтеріат 2003 року держава зобов'язала інституції місцевого самоврядування обов'язково створювати програми співпраці з неурядовими громадськими організаціями.
- Підставою для таких змін стали суто практичні міркування. Так, в компетенції органів місцевого самоврядування є питання, які швидше й дешевше можуть вирішити саме неурядові громадські організації.
- Два основні типи співпраці: секторний і системний. Перший переважно стосується короткотермінових проєктів соціального спрямування, другий націлений на створення норм і правил довгострокової співпраці між місцевим самоврядуванням і неурядовими громадськими організаціями в усіх сферах, що стосуються життя тієї чи іншої територіальної спільноти.

Досвід Польщі

Форми взаємодії у рамках системної співпраці:

- спільні консультації щодо прийняття тих чи інших рішень, що стосуються життя громади;
- участь неурядових громадських організацій у спільному визначенні стратегії місцевого розвитку, зокрема – регіональних планів розвитку;
- окреслення умов і процедури формування дотацій з місцевого бюджету на програми неурядових громадських організацій, що мають на меті реалізацію інноваційних проєктів у межах місцевої громади;
- участь неурядових громадських організацій в тендерах на виконання тих чи інших публічних завдань;
- формування місцевих законопроєктів (рішень місцевих рад), які комплексно окреслюють цілі, механізми і форми співпраці самоврядування і неурядових громадських організацій;
- неурядова громадська організація набуває право використання ресурсів місцевої інфраструктури, інформації, експертів, інформаційних каналів тощо.

Програма співпраці одиниць територіального самоуправління і неурядових організацій Польщі

Окреслено 24 основні напрями співпраці ОГС і місцевої влади в галузях:

- суспільної допомоги (бідним і недієздатним особам);
- благодійної діяльності;
- підтримки традицій і культури поляків;
- турбота про збереження «польськості»;
- турбота про національні меншини;
- охорона і пропаганда здорового способу життя;
- боротьба з безробіттям;
- забезпечення прав жінок;
- охорона довкілля;
- пропаганда захисту батьківщини тощо.

Варшава 2030. Партисипативне створення Стратегії розвитку міста (Варшава, Польща)

- На розробку стратегії знадобилося 2,5 роки.
- На кожному етапі жителі, підприємці та представники різних організацій брали участь у розробці ідей для подальшого розвитку міста.
- Побудова стратегії від початку до кінця була партисипативною, а точніше консультативною.
- Засади роботи над стратегією були сформульовані в указі міського голови.
- Було створено: керівний комітет з оновлення стратегії; редакційну колегію з оновлення стратегії; п'ять робочих груп: соціальна, економічна, просторова, системна та районна.
- Підтримку надавала група експертів.
- Залученню місцевої громади до роботи над стратегією передувала широка інформаційно-просвітницька кампанія з використанням різних каналів комунікації для досягнення різних аудиторій.

Місто Порту-Алегрі (Бразилія)

- Населення – від дуже багатих до дуже бідних. У країнах з перехідною економікою кількість населення за межею бідності значно перевищує кількість багатих людей.
- Населення міста зросло на 30% за рахунок людей, які раніше працювали на землі. Вони створили великі передмістя з бідним населенням, не надто інтегрованим до громади.
- Люди, розуміючи, що їхні проблеми не вирішуються, починають об'єднуватися в асоціації громад. Створюються союзи між сусідніми мікрогромадами.
- Упроваджено новий інструмент впливу та контролю від громадськості – «Бюджет участі».
- Місцева рада прийняла бюджетний регламент, який регулярно змінювався та вдосконалювався.
- Раз на 6-8 місяців проводилися територіальні та тематичні наради, де разом із громадськістю обговорювали інвестиційний план. Політики представляли досягнення минулого і поточного року та визначали суми, на які можуть розраховувати мешканці міста.
- Делегати для засідань обиралися на місцевих зборах громадян. Зрештою, від 1 до 10 відсотків населення виявилися інтегрованими у прийняття рішення.
- Делегати тематичних та територіальних нарад, які визначають пріоритет на майбутній рік, обирали двох територіальних консультантів, які разом утворювали раду «Бюджету участі», відповідальну за розробку інвестиційного плану.

Місто Порту-Алегрі (Бразилія)

Обсяг коштів, згідно з інвестиційним планом, розподілявся на основі пріоритетів між районами.

Упровадження практики «Бюджету участі» в Порту-Алегрі, окрім вдосконалення інфраструктури:

- Зменшило політичне напруження у громаді.
- Поліпшило культуру сплати податків мешканцями міста.
- Підвищило обізнаність громадян щодо використання бюджетних коштів.
- Призвело до появи практики добровільної участі громадян у реалізації проєктів шляхом власних внесків.
- Зменшило адміністративні витрати.
- Зменшило корупцію завдяки більшій активності громади.
- Створило нову громадянську культуру.
- Забезпечило участь у нарадах жінок (51% від кількості учасників), тоді як раніше жінки були практично виключені зі світу політики.

Досвід партисипації Німеччини

- Кожна громада визначає стратегію свого сталого розвитку.
- У зв'язку зі збільшенням території великих міст, розвитку дорожньої інфраструктури сусідні громади визначаються з моделлю свого розвитку: чи бути приміською громадою, чи сільською. Подальший розвиток (і обсяг фінансування з центрального бюджету місцевих проєктів) визначений вибором громади.
- У Німеччині дуже багато порожнього житла в сільській місцевості. Там створюються такі конгломерати креативних професій, куди їхніх представників запрошують, проводять їм хороший інтернет і кажуть: ось вам хати, робіть з ними усе, що хочете.

Місто Саверн, округ Ельзас, Франція

- У міській раді – 33 депутати, протягом року проходить до 10 засідань.
- У Стратегії сталого розвитку міста було визначено напрям розвитку як туристичний та культурний центр.
- У місті зареєстровано 180 громадських організацій.
- Попри досить високу громадську активність населення дуже аполітичне.
- Спілкування між громадою та місцевою владою необхідно додатково підтримувати. Саме тому мер міста ініціював створення кількох громадських рад: Ради старійшин, Молодіжної ради, Муніципальної ради у справах дітей.
- Для кращої співпраці з мешканцями міста створили п'ять районних рад. Районні ради складом до 15 представників не мають власного бюджету.
- Традиційних виборів до районних рад не відбувається. Якщо кандидатур більше 15, то проводиться жеребкування.

Населення – 12 тис. осіб;
розташоване неподалік від кордону з
Німеччиною.

Висновок щодо прикладів партисипативного врядування

Людство досі:

- випробовує партисипативні інструменти,
- аналізує її ефективність у світі, який швидко змінюється,
- критикує та добирає нові найбільш відповідні часу інструменти взаємодії влади і громади.

Керівні принципи щодо громадської участі

(Прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 27 вересня 2017 року)

Громадська участь має пропагуватися та заохочуватися принципами, які застосовуються до всіх суб'єктів, які беруть громадську участь у прийнятті політичних рішень:

- взаємоповага між усіма суб'єктами як основа для чесної взаємодії та взаємної довіри;
- повага до незалежності НУО, незалежно від того, чи їхні погляди відповідають поглядам органів публічної влади;
- повага до позиції органів публічної влади, на яких лежить відповідальність і підзвітність за прийняття рішень;
- відкритість, прозорість і підзвітність;
- оперативність, де всі суб'єкти пропонують відповідний зворотний зв'язок;

Керівні принципи щодо громадської участі (продовження)

- недискримінація та інклюзивність, щоб усі менш привілейовані та найбільш уразливі могли бути почутими, а їхня думка врахована;
- гендерна рівність і рівноправна участь усіх груп, зокрема тих, що мають особливі інтереси та потреби, як-от молоді, людей похилого віку, неповносправних осіб і меншин;
- доступність завдяки використанню чіткої лексики та відповідних засобів участі, офлайн або онлайн і на будь-якому пристрої.

Мета участі громади:

- досягти інтересів більшості;
- не утискати інтереси меншини;
- знайти паритет між тим, що важливо і актуально сьогодні, і тим, що несе в собі можливості подальшого розвитку.

Партисипація в Україні

Україна не стояла осторонь впровадження інструментів громадської участі.

- Починаючи з 2000 р., в урядових рішеннях почали відображатися питання посилення взаємодії з інститутами громадянського суспільства та врахування громадської думки.
- Були створені дорадчі органи на місцевому рівні.
- У 2004 році уряд запровадив консультації із громадськістю та громадські ради при органах виконавчої влади.
- У 2009 р. уряд зробив спробу оновити засади створення громадських рад. Пропонувалося обирати членів таких рад під час публічних щорічних зборів не менш ніж однієї четвертої від кількості зареєстрованих громадських організацій.
- Після 2014 р. впроваджено електронні петиції до органів державної влади та органів місцевого самоврядування; у низці населених пунктів почали успішно застосовувати громадське бюджетування для вирішення місцевих питань.
- Тема розвитку партисипації завжди актуалізувалася перед виборами.

Потреби в конструктивній участі громадськості у формуванні владних рішень в Україні

Роль громад та громадськості у повоєнному відновленні України.

Рекомендації Європейської комісії щодо посилення ролі громадськості у формуванні владних рішень.

Законодавчі ініціативи

Прийнято за основу проект Закону №4254 «Про публічні консультації».

На розгляді Верховної Ради:

- №7283 – Проект Закону «Про народовладдя у громадах»
- №6401 – Проект Закону «Про прозорість місцевого самоврядування»
- №6319 – Проект Закону «Про удосконалення порядку діяльності ОСНів»

Ініціативи Мінцифри щодо удосконалення сайтів місцевих громад. e-Дем.

Партисипація в Україні під час війни

Миколаїв:

- розробка стратегії розвитку міста для повернення максимальної кількості людей. Заплановано опитування 100 тис. мешканців міста. Наразі отримано зворотний зв'язок від 12 000 мешканців.

Вінниця:

- залучення громади в локальний проєкт «Площа перемоги»:
- до війни громадськість запропонувала проєкт, де поруч із площею мав бути скейтпарк для дітей. Після влучання російської ракети у площу постала потреба в обговоренні її нового змісту та вигляду. Громадське обговорення зафіксувало ідею того, що площа не має бути суто меморіалом, що вона має відображати віру в майбутнє, поєднувати трагічну історію і майбутні функції.

Партисипація в Україні під час війни

Червоноград:

- провели опитування в соцмережах щодо встановлення новорічної ялинки, і 67% містян висловилися проти. Інші громади вчинили навпаки. Тож на Різдво вирішили встановити сніп і шопку — люди залишилися задоволеними: врахували побажання людей і зробили щось, щоб трохи відійти від війни;
- розпочали проєкт зі стратегічного планування майбутнього громади.

Житомир:

- Досвід залучення ВПО з технологічним бекграундом. Був створений чат-бот, який провів опитування про компетентності ВПО, що дозволить краще працювати й допомогти іншим людям знайти роботу, сприяти їхній інтеграції. Також створили групи, де місцевий бізнес мав можливість обмінюватися досвідом із представниками релокованого бізнесу, створювати нові бізнес-проєкти і працювати разом.

Що стимулює в Україні участь громадськості на місцевому рівні

- Власна держава.
- Законодавство, що стимулює залучення громадян.
- Іноземна підтримка залучення.
- Навчальні заклади, що готують фахівців.
- Незадоволеність сьогоdnішнім станом управління громадою.
- Позитивні приклади залучення громадян.
- Розвинуті організації громадянського суспільства.
- Партисипація спирається на давні, хоча і призабуті традиції.
- Спирається на природне бажання допомогти собі самому.

Інструменти партисипації та впливу громадськості на владу

Чинним законодавством України передбачено використання таких інструментів участі громадськості:

Загальні збори громадян

Місцеві ініціативи

Громадські слухання

Органи самоорганізації населення

Електронна петиція

Виїзд депутатів разом з медіа на місця

Участь у сесіях рад та депутатських комісіях

Громадська експертиза

Зустрічі керівників та посадових осіб місцевих рад з населенням

Консультації вно-дорадчий орган

Консультації із громадськістю

Залучення представників громадськості як експертів

Онлайн-інструменти участі громадськості

онлайн-
інформування

онлайн-
опитування

електронні
консультації

електронні
звернення

електронні
петиції

місцеві ідеї та
ініціативи

бюджет участі

Негативні наслідки партисипації

- Партисипативні інструменти (референдуми, дорадчі органи, онлайн-обговорення та ін.) можуть ускладнювати прийняття рішень, дестабілізувати внутрішню і зовнішню політику, особливо якщо вони використовуються популістами у боротьбі за владу.
- Одна з причин негативних наслідків – перевага голосу більш активних громадян, які водночас можуть активізуватися на протигагу суспільним інтересам.
- Використання референдумів надає змогу «ображеним» громадянам висловити протест владі, інші ж категорії населення не мають стимулів брати участь у волевиявленнях, у результаті чого і програють.
- Робота дорадчих органів може суттєво гальмувати прийняття рішень або практично не приносити користі від своєї діяльності.

Актуальним є пошук шляхів впровадження партисипативних інструментів, щоб вони дійсно слугували врахуванню інтересів громадян, а не були засобами популізму, маніпуляцій та дестабілізації життя у громаді.

Загрози, які створює участь громадськості

- Затягування прийняття рішень.
- Важко передбачити дії наявних у громаді груп впливу.
- Може загнати проблему у глухий кут нескінченних дискусій.
- Вимагає мобілізації ресурсів, яких може не бути у громаді.
- Може розколоти громаду на протилежні табори і викликати протистояння.
- Опір та саботаж з боку груп впливу та частини посадовців.
- Результатом може бути помилкова інтерпретація думки частини населення як думки всієї громади.
- Рішення, яке отримане у процесі залучення громадян, може виходити за межі компетенції органів місцевої влади або за межі правового поля.
- Розмиття відповідальності посадовців.
- Якщо рішення громади не буде підтримане органами влади, це може призвести до апатії населення.

Необхідність модернізації партисипативних інструментів для посилення демократичних процесів, зокрема на місцевому рівні

Що обумовлює одночасно і актуальність, і необхідність критичного аналізу практик участі громадськості та модернізації партисипативних інструментів:

- дефіцит демократії, громадянська апатія, громадські протести, зниження рівня легітимності влади;
- обмеження ресурсів, дефіцит публічних фінансів і необхідність визначення пріоритетів;
- парадокс: надмірні очікування відносно влади та відсутність лояльності до неї;
- розвиток мережевих структур соціальних відносин на противагу ієрархічним;
- недостатньо наявних механізмів представлення інтересів груп населення, зокрема вразливих й ізольованих;
- розвиток нових технологій та їхня амбівалентна роль з погляду громадської активності;
- широкі інформаційні можливості, нові технології, демонополізація джерел інформації;
- нові технології соціально-психологічного впливу на людей.

Перешкоди для активної участі громадськості

- Зовнішні фактори, які змушують людей витратити багато часу на задоволення первинних потреб у їжі, засобах існування, безпеці тощо.
- Внутрішня міграція та імміграція населення.
- Недосконалість законодавства про залучення громадян.
- Фінансові обмеження у ОМС та громадян.
- Обмеження воєнного стану, заборона зібрань, захист інформації на сайтах місцевих рад та військових адміністрацій, заборона доступу у приміщення ОМС, обмеженість використання партисипативних інструментів.
- Неінституціалізованість деяких практик участі громадськості.
- Відсутність успішних прикладів.
- Низька правова, соціальна, комунікаційна освіченість громадян.
- Штучна перерваність українських традицій.

Перешкоди для активної участі громадськості з боку ОМС

- Відсутність партисипативних навичок у частини посадовців ОМС.
- Позиція ОМС *«Нащо нам люде, нас самих буде!»*
- Факти корупції, зловживання службовим становищем, розкрадання гуманітарної допомоги у місцевій владі.
- Недостатня освіта, культура та етика депутатського корпусу.
- Незнання посадовими особами психології мас та теорій колективних дій.
- Побоювання роботи з великою кількістю людей у посадових осіб.
- Неповага до громадської думки.
- Тиск на активістів з боку представників місцевої влади.

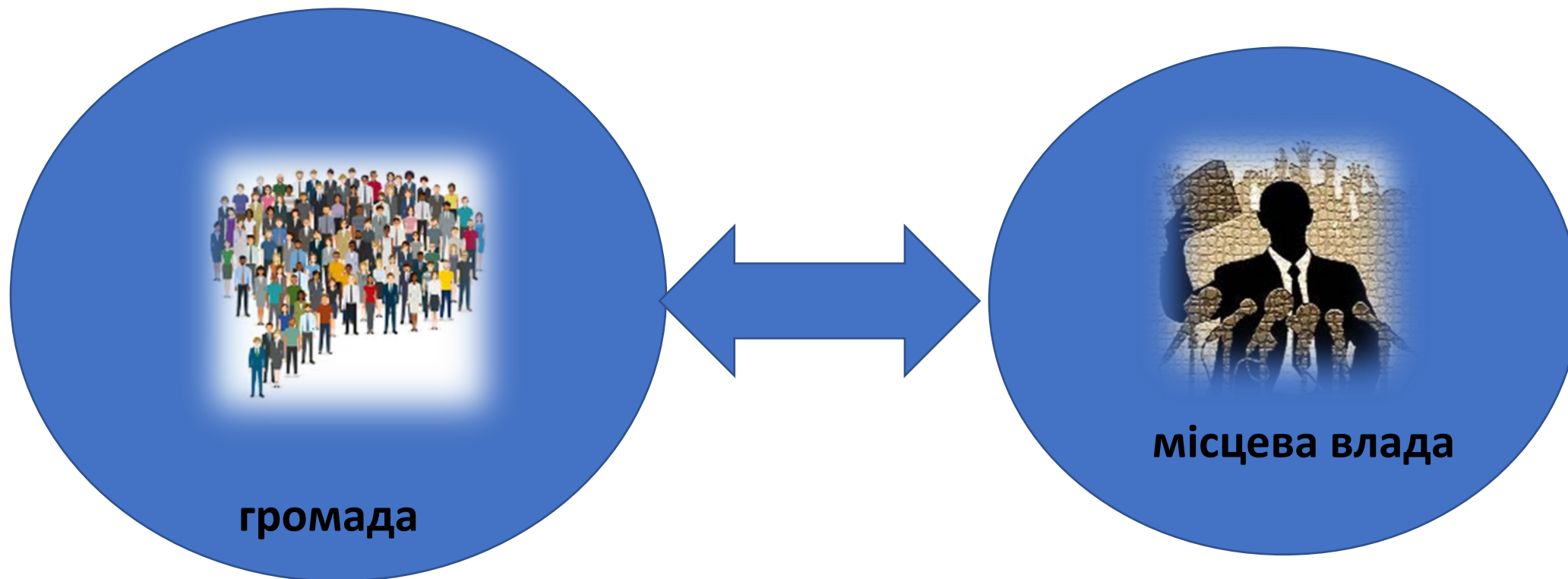
Демотиватори/мотиватори активної участі громадянськості

Демотиватори	Мотиватори
Радянські стереотипи поведінки, патерналізм.	Твій світ починається з тебе. Знання, прийняття рішень і відповідальність – ознаки сучасної людини.
Недовіра одне до одного. Відсутність відчуття належності до громади у мешканців.	«Усяке царство, що розділилося в собі, спустошиться, і всяке місто чи дім, що розділився у собі, не встоїть».
Упередження щодо влади, недовіра та дистанціювання від неї.	Це позиція раба, жертви. Влада служить тобі, отримує зарплату з твоїх податків.
Психологічний вплив війни: тривожність, безнадія, апатія тощо.	Єдині ефективні ліки – це дії. Допоможи собі і іншим.
Невизначеність майбутнього, синдром відкладеного життя – «це після перемоги».	Роби, що повинен, і нехай буде те, що буде. Помирати зібрався, а жито сій.
Інерція. Відсутність лідерів для подолання інерції.	Усі великі справи починаються з першого кроку. Зроби його. І один у полі воїн. Хто, як не ти?

Демотиватори/мотиватори активної участі громадськості

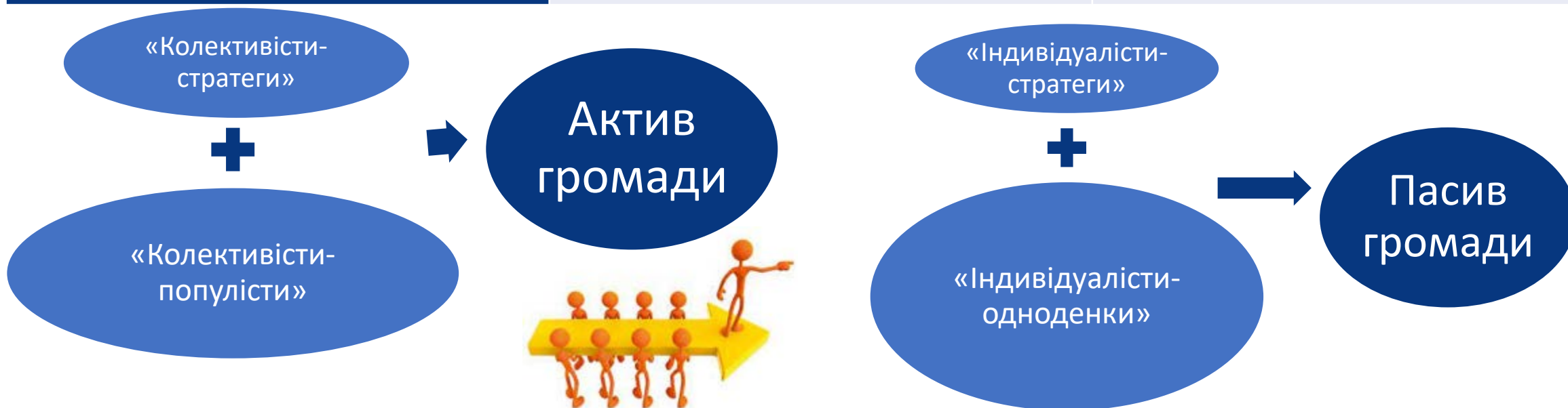
Демотиватори	Мотиватори
Невизначеність щодо участі громадськості: незнання форм та інструментів участі, а також витрат часу на них.	Навчання і інформування щодо партисипації. Кращі практики. Приклади із зазначенням витрат часу і зусиль.
Невпевненість у собі, небажання отримувати знання, небажання витратити час.	Не святі горшки ліплять, а прості люди. Боязливому по вуха, сміливому по коліна.
Страх осуду оточення (енісофобія). «Сиди й не рипайся!»	Не помиляється той, хто нічого не робить. Розумний розсудить, а дурень осудить.
Песимізм, очікування негативного результату.	Очікування реалізуються самі по собі. Живи на світлій стороні буття! Спробуй!
Егоїзм, бажання отримати певне благо задарма.	На чужу роботу сподіватися – ситому не бути. Совість хоч без зубів, а гризе. Для себе жити — тліти, для сім'ї — горіти, а для народу — світити.

Якими можуть бути відносини між місцевою владою і громадянськістю

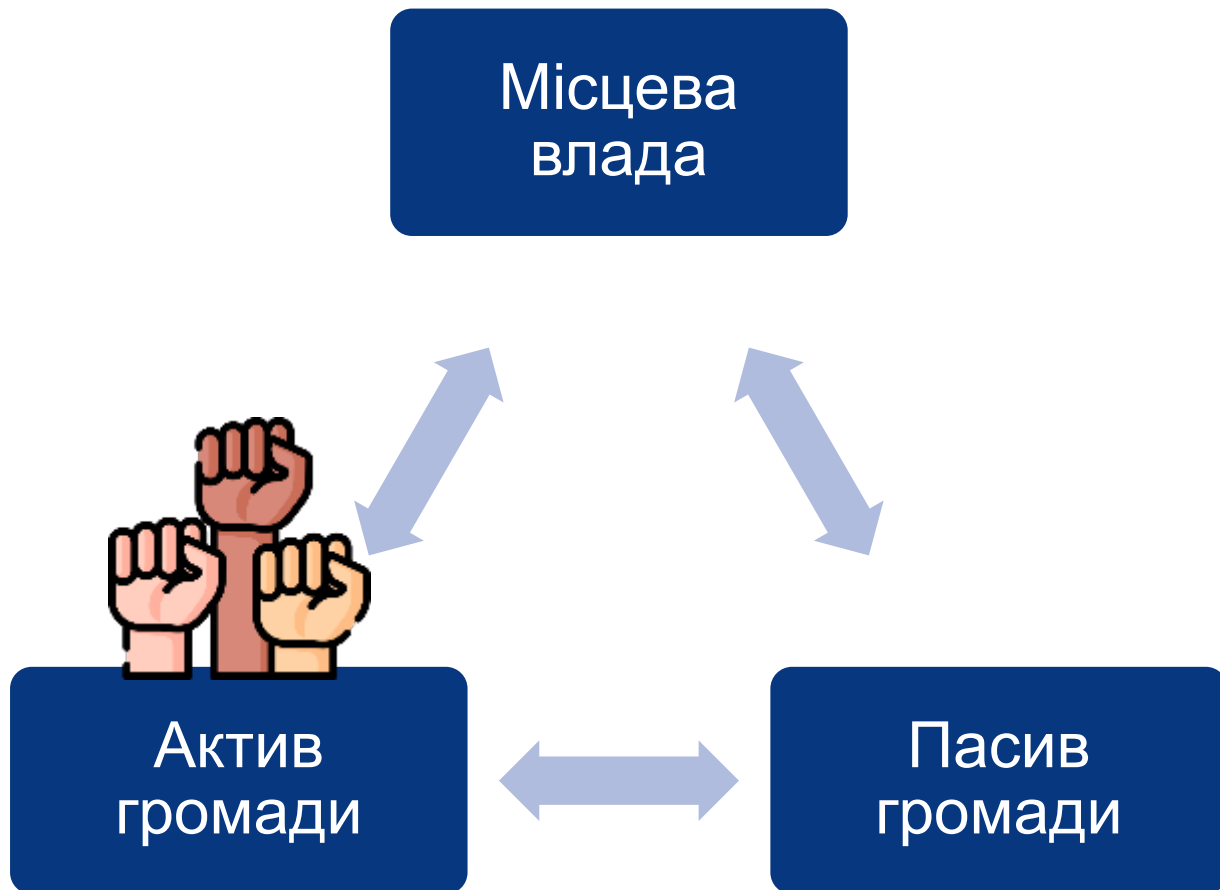

Чотири типи громадськості

Вибір у соціальних дилемах	Віддають пріоритет теперішнім цілям/інтересам	Дбають про майбутнє
Віддають пріоритет цілям громади	«Коллективісти-популісти»	«Коллективісти-стратегі»
Віддають пріоритет особистим цілям	«Індивідуалісти-одноденки»	«Індивідуалісти-стратегі»

Роль активу громади

Г. Зіммель: триада відносин є коаліція двох проти одного.

Збалансована триада – це коли одна зі сторін балансує між інтересами інших двох.

Для збалансованих відносин актив громади урівноважує триаду відносин, стаючи залежно від ситуації то на бік громади, то влади.

За яких умов активна громадянська забезпечує збалансований розвиток громади

- Сформулювати «ідеальну модель», «еталон» участі громадянської.
- Порівняти стан участі громадянської в територіальних громадах з «еталоном».
- Знайти відмінності, визначити напрями розвитку і потреби.

Якою має бути місцева влада і що вона має робити?

Характеристики

- Відкрита та підзвітна у своїй діяльності.
- Усвідомлює свою залежність від активної громадськості.
- Усвідомлює необхідність партнерства з активом громади.
- Усвідомлює перевагу справжньої участі громадськості і створює можливості для цього.
- Має стратегічне мислення.
- Має стратегію розвитку громади.
- Вміє підтримувати діалог із громадськістю.
- Знає форми і інструменти участі громадськості.

Дії

- Створює широкі можливості для участі громадськості.
- Сприяє участі громадськості.
- Надихає громадськість на активну участь.
- Інформує громадськість, формує громадську думку.
- Консультується із громадськістю, проводить опитування, інформує громадськість про результати опитувань.
- Враховує громадську думку і настрої, але не йде на поводиті популістських, тобто стратегічно не виважених рішень.
- Підтримує постійний конструктивних діалог із громадою.
- Сприяє участі громади у формуванні рішень.
- Залучає актив громади до прийняття рішень.
- Делегує повноваження активу громадськості.

Яким має бути актив громади і що він має робити

Характеристики

- Стратегічне мислення (достатня кількість громадських діячів-«колективістів-стратегів»).
- Організованість і спроможність, незалежність від місцевої влади.
- Сталість ресурсів, зокрема людських.
- Не має цілей політичної конкуренції, не претендує на владу.
- Знає широкий спектр форм і інструментів участі громадськості, вміло застосовує їх.
- Здатний представляти, балансувати і захищати інтереси всіх груп громади.
- Має авторитет і вплив на владу і громаду.

Дії

- Здійснює постійний моніторинг діяльності місцевої влади щодо її відповідності потребам громади, зокрема стратегічним.
- Критикує владу, щоб допомогти, а не знищити.
- Інформує широку громадськість про результати такого моніторингу.
- Бере участь у прийнятті рішень щодо питань місцевого значення та розвитку.
- Залучає у разі потреби широку громадськість для вирішення нагальних проблем або реалізації ініціатив.

Яким має бути пасив громади і що він має робити

Характеристики	Дії
<ul style="list-style-type: none">• Певною мірою цікавиться життям громади.• Довіряє і за необхідності допомагає активу громади, бере участь у громадських заходах.• У разі необхідності здатний під проводом активу громади відстоювати власні інтереси.	<ul style="list-style-type: none">• Довіряє і за необхідності допомагає активу громади, бере участь у громадських заходах.• Спираючись на результати моніторингу, здійсненому активом громади, прислухається до рекомендацій влади, виконує рішення, довіряє владі та голосує за неї.

Інформація про дослідження

Терміни проведення дослідження: жовтень-листопад 2023 р.

- Проведено 24 фокус-групових онлайн-інтерв'ю із представниками ОМС та ОГС.
- Проаналізовано зміст та структуру офіційних сайтів та сторінок у соціальних мережах 15 територіальних громад.
- Проаналізовано зміст стратегій/планів розвитку територіальних громад (за наявності).

Мета:

- визначення рівня, особливостей та перешкод партисипативних процесів у громаді;
- виявлення суттєвих для громади проблем, вирішенню яких може сприяти налагодження ефективної партисипації.

Процес інституціалізації участі громадськості

Ситуація і проблеми

Адхократична активність громади

Можливості/реалії впливу громадськості на місцеву владу

Формування громадського активу

Посилення інституційної спроможності ОГС

Вибудова діалогу з місцевою владою

Формування партнерства місцевої влади і громади

Формування громадського активу

Унаслідок активності «на місцях» у громаді з'являються громадські діячі – люди, які налаштовані на захист інтересів громади

Дуже добре, якщо серед них будуть люди зі знаннями та стратегічним мисленням

З'являються громадські організації, які поступово набувають вплив, силу й інституційну спроможність

Завдання для місцевої влади – через діалог навчити актив громади реалістично дивитися на стан справ та дбати про майбутнє, сприяти розвитку компетенцій активу громади.

Місцеві проблеми територіальних громад

- Економічні проблеми як наслідки війни.
- Відтік населення, зокрема активної молоді, особливо з невеликих міст та сільських громад.
- Недостатньо надходжень у місцевий бюджет.
- Повернення ПДФО військових.
- Забезпечення ВПО житлом, їжею, предметами побуту, роботою.
- Відновлення зруйнованого житла та інфраструктури.
- Поганий стан доріг.
- Проблеми транспортного сполучення.
- Недостатня кількість та невідповідність умовам об'єктів укриття.
- Проблеми надійності комунального обслуговування, особливо перед очікувано важкою зимою.
- Проблеми з побутовими відходами (організація вивозу сміття в селах, проблеми на сміттєзвалищах, відсутність сортування і переробки сміття, несанкціоновані звалища тощо).
- Проблеми з бездоглядними тваринами.
- Активна критика діяльності місцевої влади з боку опозиційних депутатів, підбурення громади до недовіри та протесту.

Адхократична участь громадськості

Як реагують громади на виникнення серйозних проблем

Як люди намагаються власними силами поліпшити життя у громаді:

- Допомога ЗСУ
- Допомога ВПО
- Допомога у розбиранні завалів внаслідок обстрілів
- Взаємодопомога при атаках ворога на інфраструктуру
- Облаштування укриття в багатоквартирних будинках
- Допомога вразливим групам населення
- Благоустрій
- Ліквідація стихійних звалищ сміття

У громадах, де багато ОСББ, рівень адхократичної участі громадськості значно вищий.

Можливості/реалії впливу громадськості на місцеву владу

- В кожній громаді є інструменти впливу на рішення місцевої влади.
- Ще не всюди є можливості подання петицій, проведення публічних консультацій, започаткування бюджету участі, дорадчих/консультативних громадських органів, публічних обговорень (в онлайн-форматі – в умовах війни).
- Навіть там, де є нові інструменти участі громадськості, громада здебільшого віддає перевагу старим і звичним: писати звернення, телефонувати на гарячу лінію, ходити на особисті прийоми, зокрема до голови. У сільській місцевості – звертатися до старости.
- Нові інструменти участі потребують популяризації!
- Дуже популярний інструмент участі – критичні дописи у соціальних мережах.
- Наявність інструментів впливу ще не означає, що громада буде їх використовувати.

Кейси територіальних громад

Первомайська територіальна громада Харківської області

- **Місцева влада втілила багато ініціатив**, які створюють можливості для конструктивної і активної участі громадськості.
- **Сайт** громади пропонує широкий спектр партисипативних інструментів.
- **Громада переважно пасивна**, передусім через значний відтік молоді, і мало використовує запропоновані можливості.
- **Громадськість не хоче вчитися**, навіть безкоштовно на семінарах у різних проєктах технічної допомоги.
- **Пасивністю і неграмотністю** більшості громадськості користуються опозиційні депутати, які в боротьбі за владу підбурюють громадськість до часом не обґрунтованої критики місцевої влади, акцій спротиву та насильницьких дій.
- У відповідь на такі дії міська влада дистанціюється, виказує тенденцію переводу спілкування із громадою переважно в онлайн, що лише спотворює діалог із громадою.
- **Місцева влада не втрачає надію і продовжує формувати конструктивну громадськість, зокрема через активне залучення молоді.**

Первомайська територіальна громада Харківської області

Партисипативні потреби і завдання:

- Втілення програм для молоді (створення робочих місць, розвиток індивідуальних ініціатив, створення умов для самореалізації та розвитку тощо).
- Залучення молоді до управління громадою, зацікавлення її місцевим розвитком, надання необхідних знань для конструктивної партисипації.
- Донесення до широкої громадськості усвідомлення того, що громаду треба рятувати.
- Розробка стратегії розвитку (виживання!) громади із залученням всіх зацікавлених сторін, зокрема місцевого бізнесу та молоді.
- Формування активу громади, посилення його спроможності для активної та конструктивної партисипації.
- Створення та розвиток громадських організацій (особливо у старостинських округах), залучення грантових коштів на розвиток сільських громад.

Золочівська територіальна громада Харківської області

- Значними проблемами є загрозливий демографічний склад та географія розташування.
- 25% населення – це ВПО, 38% – люди віком 70+, 8% – особи з інвалідністю.
- Половина старостинських округів знаходяться на кордоні, а це практично прифронтна зона.
- У громаді активними є вуличні комітети як органи самоорганізації населення. Саме голови комітетів є комунікаторами між старостою та населенням, кожний з них підтримує Viber-зв'язок з мешканцями своєї вулиці.
- У відносно великих та віддалених від кордону старостинських округах є організована та скоординована активна громадськість.
- Мало (або практично немає) громадських організацій, які би діяли на всю територіальну громаду. У громаді немає молодіжних/громадських рад, рад ВПО або підприємців.
- Актив громади може відстоювати свої інтереси, але він має кластерну структуру, тобто розвивається окремо за старостинськими округами.
- У громаді налагоджений діалог між владою та громадою, його становленню сприяло повномасштабне вторгнення і необхідність скоординованого захисту і взаємодопомоги.

Золочівська територіальна громада Харківської області

Партисипативні потреби і завдання:

- Створення передумов для розвитку участі громадськості: із залученням усіх зацікавлених сторін втілення програм для затримання молоді у громаді (створення робочих місць, розвиток індивідуальних ініціатив, створення умов для самореалізації та розвитку тощо); сприяння переїзду до сіл сімей з дітьми та молоді, зокрема з числа ВПО.
- Залучення молоді до формування владних рішень у громаді, зацікавлення її місцевим розвитком, надання необхідних знань для конструктивної партисипації.
- Оновлення стратегії розвитку громади із залученням всіх зацікавлених сторін, зокрема місцевого бізнесу та молоді.
- Формування активу громади на рівні усієї територіальної громади, посилення його зв'язності та спроможності для активної та конструктивної партисипації.
- Створення та розвиток громадських організацій (як у старостинських округах, так і на рівні усієї територіальної громади), залучення грантових коштів на розвиток сільських громад, комунікація і співпраця між громадськими організаціями.
- Створення дорадчих органів для укріплення партнерства між місцевою владою і громадою.

Богодухівська міська територіальна громада Харківської області

- Активна комунікація між громадськістю і місцевою владою підтримується завдяки звичним формам, таким як індивідуальні та групові звернення до старост (через Viber-групи та особисто), депутатів та міського голови; особисті прийоми, зокрема виїзні.
- Повномасштабне вторгнення, особливо його перші дні, місяці, сколихнуло громадську активність.
- Серед активістів багато ВПО, вони вносять свої цікаві ініціативи, які з радістю підтримують місцева влада і представники бізнесу.
- Є органи самоорганізації, активні групи, є волонтерські спільноти, які надають допомогу тим, хто потребує.
- У громаді практично немає громадських організацій, окрім скаутського руху.
- Є діалог між громадою і владою, він підтримується завдяки старостам та органам самоорганізації населення.
- Активу громади бракує об'єднаності, згуртованості на рівні громади в цілому, спроможності, за необхідності, обстоювати інтереси громади перед місцевою владою.

Богодухівська міська територіальна громада Харківської області

Партисипативні потреби і завдання:

- Формування активу громади на рівні усієї територіальної громади, посилення його зв'язності та спроможності для активної та конструктивної партисипації.
- Створення та розвиток громадських організацій (як у старостинських округах, так і на рівні усієї територіальної громади), залучення грантових коштів на розвиток сільських громад, комунікація і співпраця між громадськими організаціями.
- Створення дорадчих органів для укріплення партнерства між місцевою владою і громадою.
- Розробка стратегії розвитку громади із залученням всіх зацікавлених сторін, зокрема місцевого бізнесу та молоді.
- Створення передумов для розвитку участі громадськості: втілення програм для затримання молоді у громаді (створення робочих місць, розвиток індивідуальних ініціатив, створення умов для самореалізації та розвитку тощо); сприяння переїзду до м. Богодухів і сіл сімей з дітьми та молоді, зокрема з числа ВПО.
- Залучення молоді до формування владних рішень у громаді, зацікавлення її місцевим розвитком, надання необхідних знань для конструктивної партисипації.

Вознесенська міська територіальна громада

- В місті сформована активна громадськість. Вона загартувалася певною мірою у відстоюванні своїх прав та справедливості, у незгоді з рішеннями місцевої влади.

«Зараз громада не чує місцеву владу, тому що місцева влада з самого початку не чула громаду».

- Місцева влада внаслідок скандальних історій певною мірою втратила довіру громадськості, тому потрапила під пильний контроль з боку громади і упереджене сприйняття всіх її рішень.
- Претензії з боку громадськості – відсутність належної комунікації. Влада не радиться із громадськістю, а просто ставить людей перед фактом, що рішення прийняте.

«Люди обурені, громадськість змушена або іти на мітинги, або приходити напряду до місцевої влади вже в кабінети. Немає такого, що міська рада, якщо щось вирішила, спочатку спитали думки громади, а потім зробили».

Вознесенська міська територіальна громада

- Місцева влада вживає заходи щодо підвищення довіри з боку громади. Наприклад, комунікація із представниками громадськості у неформальній обстановці: «Кава з мером міста».
- При розробці Проекту відновлення громади влада проводила опитування, мешканці заповнювали гугл-форми. Було надано 221 пропозицію щодо відновлення міста.
- Представники ГО приходять на прийом до мера з ініціативами щодо співпраці або партнерства і знаходять підтримку.

Вознесенська міська територіальна громада

Партисипативні потреби і завдання:

- Беззаперечна відкритість діяльності місцевої влади. Давати як факти, так і трактування цих фактів, щоб уникати їхнього викривлення.
- Впровадження соціальних технологій підвищення довіри до влади.
- Запровадження постійного діалогу між місцевою владою і громадськістю.
- Започаткування і підтримка діяльності дорадчих органів з числа найбільш свідомих, стратегічно мислячих представників громадськості.
- Спільна із громадськістю неформальна недемонстративна участь у заходах, що поліпшують життя громади.

Первомайська міська територіальна громада Миколаївської області

- Демографічна ситуація в місті Первомайськ критична. Молоді мало, натомість багато людей пенсійного віку.
- Більшість населення у громаді пасивна, особливо це стосується молоді, яка мало цікавиться проблемами громади.
- Водночас є дуже активна меншість, але ця активність найчастіше проявляється у критичних дописах на адресу місцевої влади в соціальних мережах та конфліктах під час спроб провести громадські обговорення.
- У місті більше 80 ОСББ, і вони беруть активну участь у поліпшенні життя у громаді.
- Представники ОМС стверджують, що влада відкрита, проходять сесії міської ради, які транслюються, записується аудіо.
- Представники ОГС, навпаки, заперечували відкритість влади. Але міський голова відкритий до всіх. *«Є графік прийому, кожного тижня прийом. Є прийоми «на місці», є виїзні прийоми».*

Первомайська міська територіальна громада Миколаївської області

- Міська влада багато робить для міста, позитивні зміни беззаперечні.
- Проте, використовуючи воєнний стан, влада намагається відгородитися від громадськості і перевести комунікацію виключно в онлайн і соціальні мережі. Це має негативні наслідки.
- Складається враження, що місцева влада побоюється спілкування з активом громади, прикриваючись тезою: *«Коли влада працює, громаду просять не заважати»*.
- Конструктивна громадськість розуміє, що зараз під час війни не часі «розборки» з місцевою владою. Проблеми комунікації залишаються, замовчуються, і від цього стають це більш вибухонебезпечними.
- Хоча й малочисельний та немолодий, актив у громаді є. Проте діалог у нього з місцевою владою не складається.

Первомайська міська територіальна громада Миколаївської області

Партисипативні потреби і завдання:

- Забезпечення конституційних прав людини на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань; недопущення фактів переслідування громадських активістів за дії, які не порушують закон і правопорядок.
- Беззаперечна відкритість діяльності місцевої влади.
- Запровадження постійного діалогу між місцевою владою і громадськістю на принципах рівності і поваги.
- Більше безпосереднього спілкування із громадськістю, зокрема для поступового формування культури громадського спілкування.
- Спільна із громадськістю неформальна недемонстративна участь у заходах, що поліпшують життя громади.
- Впровадження соціальних технологій підвищення довіри до влади.
- Започаткування і підтримка діяльності дорадчих органів з числа найбільш свідомих, стратегічно мислячих представників громадськості.

Подільська міська територіальна громада Одеської області

- Молодь покидає громаду: немає вищих навчальних закладів, немає можливостей працевлаштування з гідною заробітною платою.
- Влада намагається вирівняти ситуацію шляхом участі молоді в міжнародних проєктах, грантах.
- З кінця 2020 року місцева влада намагається бути дуже відкритою: те, що відбувається у громаді, вона максимально намагається доносити до людей через ЗМІ.
- Активно працюють ОСББ та органи самоорганізації населення: є Координаційна рада голів квартальних комітетів, залучені голови будинкових комітетів.
- У місті зареєстровано близько 100 громадських організацій, і практично всі вони активні та намагаються спільними зусиллями поліпшити життя у громаді.
- Створена Молодіжна рада, вони проводять екодесанти, організують дозвілля, клуби вихідного дня.
- Міська влада активно співпрацює із громадськими організаціями, допомагає волонтерам.
- До співпраці з місцевою владою долучаються підприємці: з їхньою допомогою відремонтовано автовокзал, облаштовано прилеглу територію.

Подільська міська територіальна громада Одеської області

- Місцева влада націлена на розвиток партисипації та укріплення довіри.
- Громадські організації оцінюють відносини з місцевою владою в цілому як конструктивні, добрі. Є діалог і співпраця.

Партисипативні потреби і завдання:

- За участі всіх зацікавлених сторін, зокрема місцевої влади, молоді і бізнесу, продовжувати створювати умови для того, щоб молодь залишалася або поверталася у місто та брала активну участь у формуванні владних рішень; забезпечення працевлаштування, участі у проєктній діяльності, можливості розвивати бізнес, самореалізовуватися, активно відпочивати і спілкуватися.
- З використанням соціальних технологій залучати до активу громади небайдужих людей, зокрема ВПО, надихати на місцевий розвиток, створювати команди однодумців і разом змінювати світ навколо себе.
- Посилити інституційну спроможність громадських організацій, залучити їхніх представників у дорадчі органи громади.
- Удосконалювати методи й інструменти діалогу із громадськістю, розширити комунікаційні майданчики.
- Впроваджувати цифрові технології в партисипативні практики, удосконалити сайт ОМС.

Южненська міська територіальна громада

- В місті багато ініціатив «на місцях», завдячуючи передусім великій кількості ОСББ.
- Є достатньо потужний, але поки ще малочисельний актив громади. Наразі триває напрацювання його інституційної спроможності: локальні ініціативи оформлюються в нові громадські, благодійні організації, інші органи громадянського суспільства.
- Особлива увага активу громади – залучення та навчання молоді.

Южненська міська територіальна громада

- Ініціативи активістів, за їхнім свідченням, часом стикаються із протидією або байдужістю з боку місцевої влади.

«Це просто байдужість з боку міської влади. У нас було вже сім ярмарків, п'ять проходили під вікнами виконкому, і зовсім не зрозуміло, чому представники влади не приєднувались до нас».

- Місцева влада, на думку активістів, просто боїться громадської активності.

«Жодним чином до влади достукатися не можна. Якби можна було взаємодіяти з нашою владою, ми б досягли набагато більших результатів. А оскільки ми зараз стукаємо в зачинені вікна, зачинені двері... Влада взаємодіяти з нами не дуже хоче, тому що боїться за кожний свій крок, за кожний свій подих, адже у них у всіх є гріхи... Ми беремо все можливе і починаємо діяти, щоб поліпшити життя в нашій громаді».

- Актив ставить до себе правильні запитання: «А що я зробив, щоб влада працювала добре? Ми самі дозволяємо так до себе ставитися. Бо треба відстоювати нашу думку разом».

- Місцева влада вимушена «доганяти» розвиток громадського активу. Вона спробувала створити Молодіжну раду, але цю ідею не підтримав депутатський корпус. Є наміри започаткувати бюджет участі та Громадську раду.

Южненська міська територіальна громада

Партисипативні потреби і завдання:

- Місцевій владі:
 - Забезпечити відкритість і прозорість своєї діяльності.
 - Вибудувати діалог із громадськістю на принципах рівності та поваги.
 - Приділити увагу розробці молодіжної політики громади з обов'язковим залученням молоді.
- Громадському активу:
 - Розширюватися шляхом ефективного залучення однодумців.
 - Навчатися громадській активності, приділити увагу соціальним технологіям та теорії змін.
- Для всієї громади:
 - Перейти від «диванної» критики до конструктивних дій.
 - Провести інформаційну кампанію «Як правильно донести до місцевої влади свою думку, щоб вона була врахована».

Арцизська міська територіальна громада

Сайт ОМС потребує доопрацювання, забезпечення більших можливостей для участі громадськості.

Пасив громади. Населення громади є переважно пасивним.

Є **адхократична активність**: люди об'єднуються за багатоквартирними будинками для розв'язання проблем утримання житла, облаштування або ремонту майданчиків.

Актив громади. Є невелика частка активного населення, і саме вони беруть участь у роботі громадської ради, молодіжної ради, ради підприємців, ради ВПО.

Є **Стратегія розвитку** Арцизської міської територіальної громади на 2022-2027 роки.

Співпраця. Завдяки спільним зусиллям цих рад з місцевою владою у громаді реалізуються важливі ініціативи, які охоче підтримуються населенням, тому що відповідають його щирим добрим бажанням.

Арцизьська міська територіальна громада

Співпраця. Завдяки спільним зусиллям цих рад з місцевою владою у громаді реалізуються важливі ініціативи, які охоче підтримує населення, тому що це відповідає їхнім щирим бажанням:

- проєкт «Разом до перемоги»;
- акція «Донорство»;
- проєкт «Друге дихання»;
- проєкт «Освітній парк»;
- програма «Зроби свою громаду чистою»;
- програми для молоді.

Місцева влада:

- підхоплює ініціативи громадськості і пропонує свої, використовує всі можливості для побудови партнерства і довіри;
- створює багато партисипативних механізмів та інструментів,
- усвідомлює перевагу від активної участі громадськості,
- висловлює вдячність громаді за зворотний зв'язок та допомогу.

Результат – високий рівень довіри населення до місцевої влади, поліпшення життя у громаді.

Арцизьська міська територіальна громада

Партисипативні потреби і завдання:

- Потреба більшої самостійності і незалежності активу громади, щоб ініціативи йшли частіше від них, ніж від влади.
- Місцевій владі – розширення можливостей для участі громадськості шляхом впровадження нових форм й інструментів.
- Впровадження програм залучення молоді до формування владних рішень.
- Розвиток і посилення інституційної спроможності громадських організацій.
- Збільшення та укріплення громадського активу шляхом залучення найбільш свідомих та розумних представників громади, навчання їх партисипативним методам й інструментам.
- Удосконалення навичок стратегічного мислення, спільне планування розвитку громади.
- Підтримка постійного діалогу між місцевою владою та громадою.
- Розвиток деліберативної демократії – посилення ролі громадських дорадчих органів.

Олександрійська міська територіальна громада Кіровоградської області

- Через війну люди не стільки стурбовані проблемами місцевого рівня, скільки допомогою фронту. Місцеві проблеми дещо відходять на другий план.
- Громадська активність є скоріше виключенням, а не поширеною практикою. Водночас є громадські ініціативи на місцях.
- У громади є багато механізмів та інструментів впливу на місцеву владу. Влада дослухається до думки і пропозицій мешканців.
- Люди використовують сучасні технології (соціальні мережі, пабліки, інтернет-звернення, онлайн-комунікацію тощо) для впливу на рішення влади.
- Людям бракує знань щодо діяльності і повноважень місцевої влади, як і бажання все це знати.

Олександрійська міська територіальна громада Кіровоградської області

- У місті створена молодіжна рада, молодіжний парламент, проводяться круглі столи та інші заходи. Влада відкрита до діалогу, було би тільки бажання у людей.
- Громадська неактивність пояснюється браком знань щодо повноважень місцевої влади, інструментів громадського впливу, недостатньою мотивацією, а також звичною зневірою («навіть щось можна змінити на краще»).
- Люди більш активні в соцмережах, а на ділі – ні.
- Пасивним представникам громади часом не вистачає громадянської самосвідомості, відповідної освіти та виховання.
- У людей нема відчуття того, що це їхня громада, їхні податки, їхні кошти, їхній контроль і відповідальність.

Потрібна докорінна зміна ставлення людей до своєї ролі у громаді. Важлива роль лідерів.

Олександрійська міська територіальна громада Кіровоградської області

Партисипативні потреби і завдання:

- Докорінно змінити ставлення людей до своєї ролі у громаді через соціальну рекламу та комунікацію з активом громади і місцевою владою.
- Із залученням усіх зацікавлених сторін розробити стратегію розвитку громади.
- Зацікавити пасив громади проблемами місцевого розвитку.
- Провести інформаційну роботу – надати знання широкій громадськості щодо діяльності і повноважень місцевої влади, нових інструментів громадського впливу.
- Поглиблювати партнерство місцевої влади і громади.

Покровська міська територіальна громада Донецької області

- Територіальна громада знаходиться дуже близько від лінії фронту і часто зазнає обстрілів. Перед ВЦА, окрім традиційних завдань, стоять нові проблеми – відновлення будинків після обстрілів, допомога постраждалим, забезпечення будівельними матеріалами, надання гуманітарної допомоги мешканцям.
- Громада дуже активна. Війна сприяла формуванню співпраці і партнерства між проукраїнською громадою міста і ВЦА.
- У місті є дуже активна і свідома молодь. Саме вона становить ядро волонтерського руху. У громаді прийнята Програма підтримки волонтерства.
- Через воєнний стан спілкування із громадськими організаціями міста дещо обмежено.

Покровська міська територіальна громада Донецької області

- Є проблеми у відносинах місцевої влади і бізнесу: відсутній конструктивний діалог, є певна недовіра. Влада наразі намагається налагодити ці зв'язки, пропонує адміністративні послуги і гранти для бізнесу.
- Певну недовіру до ВЦА провокує опозиція, яка організує інформаційне протистояння і розгойдує ситуацію у громаді.
- ВЦА приділяє багато уваги стимулюванню участі громадськості у формуванні владних рішень. У місті є громадська рада, молодіжна рада, у процесі створення рада ВПО.
- Багато років працює контакт-центр при міській раді.
- Влада завжди реагує на звернення, відкрита до діалогу.

Покровська міська територіальна громада Донецької області

Партисипативні потреби і завдання:

- Оволодіння прийомами та техніками інформування громадськості в умовах війни, зокрема інформаційної.
- Із залученням усіх зацікавлених сторін розробити програму стимулювання розвитку місцевого підприємництва, зокрема через грантову підтримку і запровадження відповідних програм страхування.
- Налагодження діалогу з місцевим бізнесом через створення ради підприємців та пошук консенсусу.
- Посилення інституційної спроможності ОГС через проєктну діяльність, зокрема короткострокову грантову підтримку.

Павлоградська міська територіальна громада

- У місті громада є активною, багато створено ОСББ. Є ресурсний центр ОСББ. Люди об'єднуються, щоб поліпшити життя у громаді.
- Місцева влада усвідомила, що її співпраця із громадськістю стимулює розвиток громади.

«Коли ми почали працювати над залученням коштів, то зрозуміли, що більшість програм іде на громадські організації. Ми промоніторили, що в нашому місті багато лідерів ГО, які самостійно залучають кошти і впроваджують проєкти для розвитку громади. Ми прийшли до висновку, що громаді треба згуртуватися, і стали подавати спільні проєкти».

«Як виявилось, ГО проводять і анкетування, і фокус-групи. Так ми разом за напрямками проводимо опитування і фокус-групи і тоді розробляємо програми, які дійсно потрібні громаді».

Павлоградська міська територіальна громада

- У місті багато програм, націлених на соціальну сферу, на охорону здоров'я, підприємництво, допомогу ВПО.
- Влада разом із громадськими лідерами, ГО провели конкурс мініініціатив, на який подали 26 проєктів, з яких п'ять отримали підтримку.
- Є бюджет участі, «Громада своїми руками», інші конкурси. Так люди вирішують проблеми в районах міста.
- Найбільш активні люди беруть участь у громадській раді і раді ВПО.
«Коли тобі дають право розподілити бюджет міста так, як ти вважаєш за потрібне, для людей це дуже важливо. Вони знають, що їхня думка важлива і вона почута».

Павлоградська міська територіальна громада

- ВПО проявляють активність, навчаються на курсах англійської мови, комп'ютерних, щодо відкриття власної справи.
- Громадськість має вплив на міську владу.

«Коли розробляємо якісь стратегічні документи, створюємо робочу групу, в яку обов'язково входить громадськість. Робимо фокус-групи з різними верствами населення. Кожний мешканець може ввійти в робочу групу і висловити свою думку».

Цитати з висловлювань громадських активістів м. Павлоград

«Я захоплююся мешканцями міста Павлограда – вони відгукуються на будь-які ініціативи. Вони дуже легко піднімаються на толоки, швидко об'єднуються у волонтерські спільноти, дуже щедро допомагають фінансами – чи то військовим збір відкривається, чи то на ремонт житла для дітей-сиріт».

«Дуже багато ініціатив, люди об'єднуються і будинками, і вулицями. Павлоград – це соціальна згуртованість на високому рівні».

«Сьогодні важливу роль відіграє публічність місцевої влади, її відкритість. Ми бачимо, наприклад, проведення всіх засідань, тобто тих, кого ми обирали. Тому маємо дуже гарну можливість в коментарях пропонувати, казати, якщо щось не так робиться».

Павлоградська міська територіальна громада

Партисипативні потреби і завдання:

- Оволодіння прийомами та техніками інформування громадськості в умовах війни, зокрема інформаційної.
- Із залученням усіх зацікавлених сторін розробити програму стимулювання розвитку місцевого підприємництва, зокрема через грантову підтримку і запровадження відповідних програм страхування.
- Налагодження діалогу з місцевим бізнесом через створення ради підприємців та пошук консенсусу.
- Посилення інституційної спроможності ОГС через проєктну діяльність, зокрема короткострокову грантову підтримку.

Запорізька міська територіальна громада

- Місто знаходиться дуже близько від лінії фронту, що і визначає першочергові проблеми місцевої влади.
- У місті є достатньо сформований і спроможний актив громади. Він згуртувався за попередньої влади, коли діяла громадська рада, координаційна рада з питань ОСББ і ЖК, і в місті реалізовували багато проєктів співпраці громади і влади. Є велика кількість громадських об'єднань, ініціативних груп – нових і тих, які вже багато років працюють.
- За словами представників ОМС, влада прозора у своїй діяльності, відкрита для людей, є діалог і взаєморозуміння. Є співпраця з волонтерськими організаціями і мережами. Є також багато інструментів для зв'язків із громадськістю. Є прийоми як секретаря міської ради, так і заступників, проте у період повномасштабного вторгнення не в очному форматі, а онлайн.
- Водночас представники громадськості категорично заперечували ці факти. На думку членів Громадської ради, нинішня влада скоріше імітує участь громадськості, тому що боїться прозорості і розголосу.

Запорізька міська територіальна громада

- Представники координаційної ради з питань ЖБК і ОСББ розповідали про свої довгі баталії з місцевою владою, яка підтримує тільки управляючі компанії, а об'єднанням співвласників чинить усілякий спротив; нараховує ОСББ якісь примарні борги перед управляючими компаніями, через що люди, які надають притулок ВПО, не можуть отримати грошові компенсації.
- Представники ОГС зазначали, що формально комунікація із владою відбувається. Можна записатися на прийом до голови або в якийсь департамент, і людину приймуть. Є можливість зайти до будь-якого департаменту, домовитися про прийом або в ОВА, або в міськраді.
«Комунікація є. Але далі розмов справа нікуди не йде».
- Громадськість потребує кращого інформування про діяльність місцевої влади і діалогу.
- Особливо ображає актив громади те, що коли в якихось міжнародних проєктах технічної допомоги потрібна участь громадськості, влада залучає ті організації, які перебувають під її контролем.

Відносини з місцевою владою, довіра і співпраця не склалися. Влада не включає справжню участь громадськості у свої пріоритети, не відчуває користь від неї як для свого збереження, так і для розвитку громади.

Запорізька міська територіальна громада

Партисипативні потреби і завдання:

- Місцевій владі:
 - Слід кардинально переглянути пріоритети у своїй діяльності і не нехтувати справжньою не імітованою участю громадськості.
 - Забезпечити публічність і належне інформування громади про свою діяльність. Потрібне відверте спілкування із громадськістю, пояснення, відповіді на запитання.
 - Поки не пізно, спробувати почати діалог з чистого аркуша. Не нехтувати тими дорадчими органами, які довели свою користь для громади.
 - Забезпечити реальну участь громади у формуванні владних рішень через використання усіх сучасних партисипативних інструментів.
- Громадським діячам навчитися діалогічному спілкуванню, критиці без образ і конструктивній адвокації.
- Організувати співпрацю громадських організацій, активних громадян з місцевою владою для спільної розробки стратегії розвитку громади та вирішення нагальних потреб містян.

Процес інституціалізації участі громадськості

Ситуація і проблеми

Адхократична активність громади

Можливості/реалії впливу громадськості на місцеву владу

Формування громадського активу

Посилення інституційної спроможності ОГС

Вибудова діалогу з місцевою владою

Формування партнерства місцевої влади і громади

Можливості, які відкриває участь громадськості

- Апробує управлінські рішення та надає можливість їхньої корекції.
- Збільшує кредит довіри до влади.
- Звужує поле для корупції та зловживань владою.
- Зменшує соціальну напругу.
- Зміцнює авторитет влади.
- Значно пожвавлює громадське життя.
- Один з найефективніших способів імплементації непопулярних рішень.
- Підвищує соціальну активність.
- Посилюється аргументація та мотивація виконання рішення.
- Рішення стають обґрунтованими, їх легко захищати.
- Руйнує застарілі стереотипи управлінської діяльності.
- Сприяє уникненню помилок.

Дякую за увагу!

